

משפט וביטחון לאומי

לקט ידיעות

התכנית למשפט וביטחון לאומי

המכון למחקרי ביטחון לאומי
INSS

לקט ידיעות - פברואר 2016

מנהלת התכנית: אל"ם (מיל') עו"ד פנינה שרביט ברוך

רכזת התכנית: עו"ד קרן אבירם

צוות המחקר: לורי בלנק, רן יוסף, בר לוי, גיא מגל, סטיב פיכמן, ענבר צדוק, שיר רוזנצוויג, יעל ששון

♦ פרסומים ועדכונים

♦ 60 מילים על...

♦ ידיעות מתוך ישראל

♦ ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

♦ ידיעות בינלאומיות

פרסומים ועדכונים

- **אמילי לנדאו**, חוקרת בכירה במכון וראש תכנית המחקר בקרת נשק וביטחון אזורי, דנה במאמרה **באמנה לאיסור ניסויים גרעיניים (אמנ"ס - CTBT)**, שישראל חתמה עליה בספטמבר 1996, ובחששותיה הביטחוניים של ישראל מאשרור האמנה. הגם שהרעיון שהעלה מזכ"ל ארגון אמנ"ס, שישראל ואיראן יחדיו את האמנה, אינו ריאלי בנסיבות הנוכחיות, הרעיון של אזור מפורז מניסויים גרעיניים ראוי לדעתה של אמילי לבחינה (11 בפברואר, מבט על).
- ביום 16 בפברואר קיים המכון אירוע "בין ביטחון לטרור", במסגרתו הוקרן הסרט "**ארץ פצועה**" בבימויו של ארז תדמור, ובהשתתפותו, לצד השחקן הראשי רועי אסף. באירוע, שהתקיים בסינמה סיטי גלילות, נשאו דברים ד"ר ציפי ישראלי, שהציגה סקר דעת קהל באשר להשפעת גל הטרור על החברה הישראלית, וניצב בדימוס ח"כ מיקי לוי, ששיתף את הקהל בחוויותיו כמפקד מחוז ירושלים בתקופת האינתיפאדה השנייה. בתום ההקרנה, התקיימה שיחה עם הבמאי והשחקן, בשיתוף הקהל באולם.

- ביום 18 בפברואר התקיים במכון טקס הענקת [פרס צ'צ'יק](#) למחקרים בתחום חקר ביטחון ישראל. זוכי הפרס השנה הם תא"ל (מיל.) עמוס גלבוע על ספרו "מר מודיעין" וד"ר שמעון גולן על ספרו "מלחמה ביום הכיפורים". ציונים לשבח ניתנו לד"ר דניאל סובלמן על עבודת דוקטורט "ניהול סכסוך בין מדינה לשחקן לא-מדינתי" וכן **לפרופסורים סטיוארט ועמיחי כהן על ספרם "יורים ושופטים"**, שמציג ניתוח משפטי של ההיסטוריה הפוליטית של מדיניות הביטחון במדינת ישראל. לטקס נלווה דיון בנושא **"האם לטרור פנים חדשות?"**, בהשתתפות ח"כ אבי דיכטר, אלוף (מיל.) יעקב עמידרור ומר יורם שוייצר.
- מספר מאמרים מאת חוקרי המכון התפרסמו בבלוג המכון **"שורטי"**:
 - **עידו סיון-סביליה** דן בהחלטת בית הדין לצדק של האיחוד האירופי על ביטול הסכמי הגנת הפרטיות בין האיחוד האירופי וארה"ב, ובוחן את השלכות הכלכליות של המהלך, האיזון בין הזכות לפרטיות והצרכים הביטחוניים בראיית המדינות וההשפעה של ההחלטה על ישראל (9 בפברואר, [כי בפרטיות תעשה לך מלחמה: לקראת משבר ביחסים הטראנס-אטלנטיים?](#)).
 - **אדם הופמן** דן במלחמתה של הרשת החברתית "טוויטר" נגד המדינה האסלאמית ובוחן את יעילותה (9 בפברואר, [המלחמה של טוויטר במדינה האסלאמית: שינוי מדיניות או מהלך יח"צני?](#)).
 - **מיכל חטואל-רדושיצקי** דנה בהתעצמות שיח זכויות האדם במועצת הביטחון של האו"ם וההשפעה של מגמה זו על ישראל (28 בפברואר, [שיח זכויות אדם, ישראל ומה שביניהם](#)).

60 מילים על...

גירוש משפחות מחבלים

גירוש בני משפחות מחבלים, שלא נשקפת מהם סכנה, ושנועד רק למטרת הרתעתם של אחרים- אסור מבחינת המשפט הבינלאומי והמשפט המנהלי הישראלי. גירוש כזה נחשב לענישה קבוצתית, בניגוד לעיקרון שאין להעניש אדם על מעשי האחר. גירוש של תושבי השטחים, שנשקפת מהם סכנה ממשית לפגיעה בביטחון האזור, נתון במחלוקת משפטית (לאור סעיף 49 [לאמנת ג'נבה הרביעית](#)). צעד זה לא ננקט בעשורים האחרונים.

ידיעות מתוך ישראל

חקיקה

חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור (תיקון מס' 5 והוראת שעה), התשע"ו-2016 ביום 2 בפברואר התקבל בכנסת [חוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור \(תיקון מס' 5 והוראת שעה\), התשע"ו-2016](#). התיקון לחוק, שזכה לכינוי "חוק המישוש", מתמקד בהרחבת

סמכויות חיפוש על הגוף הנתונות לשוטרים. מדובר בנוסח מרוכך של התיקון לחוק, שבגרסתו המקורית [לאחר קריאה ראשונה](#) היה נוקשה יותר והעניק לשוטרים סמכות, שאינה קצובה בזמן, לבצע חיפושים גופניים במקומות התקהלות או בסמוך להם, כגון מועדונים, פאבים ומגרשי ספורט, וזאת מבלי להידרש לחשד סביר בדבר נשיאת נשק או חשש למעשה אלימות מצד הנחפשים. הנוסח הסופי מעניק סמכות חיפוש על גופו של אדם בשני מצבים:

האחד, חיפוש למניעת אלימות פלילית, אם קיים **חשד סביר כי האדם עומד לבצע עבירת אלימות**, כדי לבדוק אם הוא נושא עמו נשק שלא כדין (לעניין זה, התנהגות בריזית, שימוש באלימות מילולית ואיומים במקום ציבורי ייראו כחשד סביר).

השני, הוראת שעה התקפה עד ליום 31 בדצמבר 2017, ומתייחסת לחיפוש שנועד למנוע פעילות חבלנית עוינת. לפי הוראה זו, רשאי מפקד מחוז במשטרת ישראל להכריז על מקום שקיים לגביו **חשש ממשי שעלולה להתבצע בו פעילות חבלנית עוינת** כמקום שבו רשאי שוטר לערוך חיפוש על גופו של אדם כדי לבדוק אם הוא נושא עמו שלא כדין נשק, **אף אם לא קיים נגדו חשד סביר**. הכרזה שכזו תיעשה לתקופה מוגבלת (21 ימים) עם אפשרויות להארכה וכפופה לדיווח ופיקוח פרלמנטרי.

חוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט) (הוראת שעה), התשע"ו-2016

ביום 8 בפברואר התקבל בכנסת [חוק למניעת הסתננות \(עבירות ושיפוט\) \(הוראת שעה\)](#), [התשע"ו-2016](#). מדובר בתיקון מס' 5 לחוק העיקרי למניעת הסתננות, לאחר שבג"ץ פסל 3 פעמים בעבר סעיפים שונים בחוק. התיקון האמור קובע כי **תקופת השהייה המרבית של מסתננים במרכז השהייה תעמוד על 12 חודשים**, זאת בהמשך לפסיקת בית המשפט העליון [בבג"ץ 8665/14 דסטא](#) מיום 11.8.15, שביטלה את ההסדר הקודם בחוק שהעמיד את זמן התקופה המרבית להחזקת מסתננים במרכזי השהייה על 20 חודשים.

כיום, המסגרת הנורמטיבית המופיעה בחוק למניעת הסתננות, ושאושרה חוקתית בפסיקותיו של בית המשפט העליון, קובעת כי ניתן להחזיק מסתננים במשמורת (מעצר) עד לתקופה של 3 חודשים לצורך זיהוי ומיצוי הליכי הרחקה, והחזקתם במרכזי השהייה, כאמור, עד לתקופה של 12 חודשים.

פסיקה

רף הראיות המנהליות בהליכים של הריסות בתים

בית המשפט העליון אישר, ברוב של שני שופטים (סולברג ועמית) למול דעתו החולקת של השופט זילברטל, את הריסת ביתו של המפגע שביצע פיגוע דריסה, בו נהרג שוטר מג"ב בנימין יעקובוביץ ז"ל. הדיון בפסק הדין נסב סביב רף הראיות המנהליות הנדרש על מנת לקבוע כי מדובר היה בפיגוע חבלני ולא בתאונת דרכים בלתי-מכוונת. בעוד ששני שופטי הרוב סברו כי הראיות שבידי המפקד הצבאי עמדו ברף הנדרש והיו בעלות "ערך הוכחתי מספיק" לשם הפעלת סמכותו (הגם שניתן היה לבצע פעולות חקירה נוספות), סבר שופט המיעוט זילברטל, כי יש לתת משקל גם ל"חסר" הראייתי, שלא הייתה מניעה להשלימו ושלא ניתן נימוק סביר לאי עריכתו (כגון חוות

דעת של בוחן תנועה, מידע בנוגע לתקינות הרכב, נתוני רקע על עברו של הנהג ומטרת נסיעתו ומידע בנוגע להשכרת הרכב על ידי הנהג). מידע זה יכול היה לעבות את המסד הראייתי ולשלול את האפשרות כי מדובר היה בתאונת דרכים ולא במעשה מכוון. לפיכך, קבע זילברטל, לא נערך בידי המפקד הצבאי הליך סביר של איסוף ראיות המצדיק את דחיית העתירה ([בג"ץ 1014/16 סמיר אברהים סקאפי ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון](#), 28 בפברואר).
ראו גם את התייחסותו של אל"ם (מיל') לירון ליבמן לפסק הדין, ועמדתו כי רף הראיות הנכון בהליכים של הריסות בתים ראוי שיעמוד על רף גבוה יותר, קרי "מעל לספק סביר", כפי שנהוג בהליכים פליליים ([מה נטל הראיה הנדרש להריסת בתי מחבלים?](#), 1 במרץ).

חוות דעת עדכנית של שירות הביטחון על הרתעה של הריסות בתים
במסגרת עתירות שהוגשו לבית המשפט העליון כנגד הריסת בתיהם של שני מפגעים שביצעו פיגועי ירי, דריסה ודקירה, ציין המשנה לנשיאה, השופט רובינשטיין, כי במעמד הדיון בעתירות הוגשה חוות דעת עדכנית של שירות הביטחון בנוגע להרתעה שיש להריסות בתים על מפגעים פוטנציאליים. השופט רובינשטיין צין כי "חוות הדעת העדכנית שהוגשה על ידי שירות הביטחון מצביעה, מבלי שנוכל לפרט מטעמי חיסוי מקורות וזהויות, כי לאמצעי של הריסת בתים אכן יש ביסודו של דבר תכלית הרתעתית של ממש כלפי מפגעים פוטנציאליים, הנמנעים מפעולות טרור כאלה בשל חשש ההריסה. כפי שנקבע בעבר בבית משפט זה, גם אם ייתכנו חריגים וגם אם טרם מוגר הטרור שאנו חווים עתה, חזקה על כוחות הביטחון שימשיכו ויבדקו ללא הרף את יעילות ההליך, ונראה כי כך אכן נעשה". העתירות נדחה פה אחד על ידי שלושת השופטים (רובינשטיין, עמית וסולברג) ([בג"ץ 967/16 עבד אלבאסט חרוב ואח' נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית ואח'](#), 14 בפברואר).

הלבנת הון ומימון טרור

הצטרפות ישראל לארגון FATF

ביום 19 בפברואר החליטה פה אחד מליאת ארגון FATF (Financial Action Task Force) - כח המשימה למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ומימון טרור, במפגש שנערך בפריז (17-19.2.16), על [צירופה של מדינת ישראל לארגון במעמד של משקיפה](#) (Observer) החל מחודש יוני 2016. ארגון יוקרתי זה, אשר חברות בו 34 מדינות ו-2 ארגונים זרים, קובע את הכללים המחייבים את כל מדינות העולם בתחום המאבק בהלבנת הון ומימון טרור. מדובר בהישג משמעותי ביותר למדינת ישראל, שמנהלת מזה מספר שנים הליך דיפלומטי ומקצועי להצטרפות לארגון, שיאפשר לה לראשונה לקחת חלק בעיצוב המדיניות העולמית בתחום זה (21 בפברואר, [משרד המשפטים](#)).

השתתפות ישראל במפגש של ארגון אגומנט

במפגש עולמי של ראשי רשויות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור שנערך במונקו (1-5.2.16) בחסות ארגון אגומנט (EGMONT GROUP) גוף בינלאומי שמאגד את יחידות המודיעין הפיננסי של למעלה מ-150 מדינות - [הוחלט](#) להגביר את המאמצים ושיתופי הפעולה במאבק נגד מימון טרור.

מדינת ישראל השתתפה במפגש והציגה את ניסיונה המצטבר בתחום המאבק במימון טרור 7) בפברואר, [\(משרד המשפטים\)](#).

מהדורה שנייה ומעודכנת למסמך "עיון חוקתי לחזון המדינה?"

בהמשך לדיון ציבורי רחב סביב ההצעות השונות **לחקיקת חוק הלאום**, מינתה באוגוסט 2013 שרת המשפטים דאז, ציפי לבני, את פרופ' גביון לכתוב מסמך המלצות בנושא זה. המסמך **עיון חוקתי לחזון המדינה?** פורסם החודש במהדורה שנייה ומעודכנת **מטעם ארגון מציל"ה**, וכולל את ההמלצות המקוריות של פרופסור גביון לצד תיאור של התהליך, סיכום של הוויכוח הציבורי, וחומרי רקע מגוונים. ניתן גם לצפות [בהרצאתה](#) של פרופ' גביון בנושא.

דו"ח ארגון "יש דין" על פעולות הממשלה בהסדרת הבנייה בגדה המערבית

ארגון "יש דין" פרסם דו"ח הטוען כי ישראל מאמצת באופן בלתי רשמי את דו"ח לוי, שמציג דוקטרינה משפטית לפיו דיני הכיבוש לא חלים בשטחי יהודה ושומרון. לפי הדו"ח, השינויים התחקיקתיים והמוסדיים שהממשלה מבצעת בשנים האחרונות, כמו גם תנופת הבנייה בהתנחלויות, מצביעים על כך שהממשלה מאמצת את דו"ח לוי, גם ללא קבלת כל החלטה רשמית בנושא. הארגון מוסיף כי מכיוון שכיום המסגרת המשפטית שלאורה פועלת הממשלה ביהודה ושומרון עמומה, הדבר מאפשר לה לפעול באופן שאינו עולה בקנה אחד עם דיני הכיבוש. הטענה המסכמת בדו"ח היא כי מטרתה של המדיניות הישראלית הנוכחית היא להקל, בסופו של תהליך, על סיפוח רשמי של שטחי C למדינת ישראל (12 בפברואר, [מכיבוש לסיפוח – ההטמעה השקטה של דו"ח לוי להסדרת הבנייה הבלתי חוקית בגדה המערבית](#)).

ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

מאבק נגד חרם, מניעת השקעות וסנקציות (BDS)

החלטת הפרלמנט הקנדי על גינוי תנועת ה-BDS ביום 22 בפברואר הצביע **הפרלמנט הקנדי על החלטת גינוי לתנועת ה-BDS**. בהחלטה צוין כי בשל ההיסטוריה הארוכה של חברות וקשרים כלכליים ודיפלומטיים בין שתי המדינות, הפרלמנט מחרים את תנועת ה-BDS, אשר מקדמת דה-לגיטימציה של מדינת ישראל, וקורא גם לממשלה לגנות כל ניסיון של ארגון קנדי, קבוצות או יחידים, לקדם את התנועה מבית ומחוץ. העיתון הקנדי "The Globe and Mail" **דיווח** כי מפלגת הדמוקרטים החדשים (NDP) הצביעה כנגד ההחלטה בשל הטענה כי היא פוגעת בחופש הביטוי. כמו-כן, מפלגת הבלוק הקוויבקי (Bloc Québécois) הצביעה גם היא נגד ההחלטה בשל הטענה כי תנועת ה-BDS מהווה תנועה לגיטימית המבקרת את ישראל.

הנחיות ממשלת בריטניה נגד חרמות בהתקשרויות חוזיות של רשויות ציבוריות

ביום 17 בפברואר פרסמה ממשלת בריטניה [כללים והנחיות](#) המסדירים את המחויבויות הבינלאומיות של רשויות ציבוריות בהתקשרויות חוזיות לרכישות והשקעות פנסיה. ההנחיות מדגישות כי חרמות בהתקשרויות ציבוריות הן בלתי ראויות, למעט במקרים שבהם הממשלה עצמה הטילה סנקציות משפטיות רשמיות או מגבלות אחרות. להרחבה, ראו [מזכר](#) של ספריית בית הנבחרים הבריטי (19 בפברואר [Briefing Paper 7507](#)).

אילון אסלן-לוי מציין במאמרו כי המדיניות שפורסמה ביום 17 בפברואר, על ידי הקבינט הבריטי, לא נועדה ליצור כלי משפטי חדש ללחימה ב-BDS. מדיניות זו מקבעת את הקריטריון, המתחייב ברמה הבינלאומית, למתן חוזים ציבוריים, לפיו רשויות ציבוריות אינן רשאיות להפלות ספקים זרים על בסיס מוצא לאומי. מדינה אינה יכולה להחרים מוצרים ישראלים רק מכיוון שמוצאם בישראל, או כל מדינה שהיא (23 בפברואר, [Tablet](#)).

חקיקות נגד תנועת ה-BDS בארצות-הברית

רון קמפאס מתאר במאמרו את המצב המשפטי הנוכחי בארצות הברית, לפיו כמעט מחצית מהמדינות שוקלות חקיקה שנועדה להילחם בתנועת ה-BDS והחרם שהיא מקדמת על מוצרים ישראלים. גורמים ליברליים בארצות הברית טוענים כי התומכים בחקיקה זו מנצלים דאגות בציבור הכללי, הנוגעות לגישה האנטי-ישראלית של התנועה, לשם קידום חקיקה שמטרתה האמתית היא הענקת לגיטימציה להתנחלויות. קמפאס מתייחס באופן ספציפי לחקיקה המקודמת בניו יורק, אילינוי, וושינגטון ואינדיאנה, ומתאר את הדיון הציבורי שעלה בעקבות חקיקה זו, בתוך הקהילה היהודית ומחוץ לה (23 בפברואר, [Forward](#)).

פסיקת בית המשפט בארה"ב על הענקת פיצויים ממשלת איראן לקורבנות פיגוע טרור בישראל

נפגעי פיגוע הטרור ברחוב בן יהודה בישראל בשנת 1997 ובני משפחותיהם זכו בתביעה שנוהלה במשך חמש-עשרה שנה כנגד איראן בבית משפט בסן דייגו, קליפורניה. פסק הדין העניק לנפגעים למעלה מתשעה מיליון דולר. [ארגון שורת הדין](#) אשר ייצג את הקורבנות, ביקש לקשר בין ארגון חמאס, אשר לקח אחריות על הפיגוע, לבין איראן, בשל התמיכה הכספית שהמדינה מעניקה לארגון. [הג'רוסלם פוסט](#) מדווח כי איראן צפויה לבקש רשות לערער, אך ייתכן ובית המשפט העליון לא יענה לבקשתה.

ידיעות בינלאומיות

מותו של שופט בית המשפט העליון האמריקני, אנטונין סקאליה

ביום 13 בפברואר 2016 הלך לעולמו בגיל 79 שופט בית המשפט העליון האמריקני, אנטונין סקאליה ([Antonin Scalia](#)). סקאליה מונה לבית המשפט העליון בשנת 1986 על-ידי נשיא

ארה"ב, רונלד רייגן, וכיהן במשך כ- 30 שנים בבית המשפט העליון. סקאליה היה ידוע בתיאוריה הפרשנית החוקתית שבה דגל (Originalism), לפיה יש לפרש בסבירות את החוקה האמריקנית בהתאם למשמעות המקורית של מילות הטקסט בעת שאומצה החוקה (Original Meaning). בהתאם לכך, התנגד סקאליה בעקביות לשימוש במשפט בינלאומי ובמשפט השוואתי לצורך פרשנות החוקה האמריקנית. **ג'וליאן קו** מסביר את יחסו של סקאליה למשפט הבינלאומי (14 בפברואר, [Opinio Juris](#)). להרחבה בנושא ניתן לצפות בהרצאתו של השופט סקאליה על תפקיד המשפט הבינלאומי ומשפט השוואתי בפרשנות החוקה האמריקנית ([C-SPAN](#)).

משאל עם בבריטניה על המשך חברותה באיחוד האירופי

ביום 20 בפברואר 2016 מסר ראש ממשלת בריטניה, דיוויד קמרון, [הצהרה](#) על **עריכת משאל עם בבריטניה שייערך ב-23 ביוני 2016 לגבי המשך חברותה של בריטניה באיחוד האירופי**. הדיון סביב נושא זה החל רשמית ביוני 2015, לאחר שבריטניה פרסמה מסמך הכולל הצעות לרפורמה עבור האיחוד האירופי. בנובמבר 2015 נשלח מכתב רשמי לנשיא האיחוד, דונלד טאסק. בתחילת פברואר 2016 פרסם האיחוד מסמך שהתייחס לנקודות שהועלו על ידי בריטניה, במטרה להגיע להסכמה בין הצדדים. עזיבה של בריטניה מהאיחוד מעלה שאלות רבות בנוגע לעתידם של חוקים שנחקקו בעקבות החברות באיחוד, הסכמים שנחתמו וזכויות שהוענקו לישויות שונות. יותר מכל, עולה שאלה בנוגע לעתיד היחסים בין הצדדים (12 בפברואר, [Briefing Paper](#) [07214](#)).

משפט בינלאומי פלילי

החלטת בית הדין הפלילי הבינלאומי על פתיחה בחקירת האירועים בלחימה בין רוסיה וגיאורגיה **נינו טסרטלי** מנתחת במאמרה את החלטת ערכאת קדם-המשפט של בית הדין הפלילי הבינלאומי, [לאשר](#) את בקשתה של תובעת בית הדין לפתוח בחקירת האירועים בלחימה בין רוסיה וגיאורגיה. טסרטלי מציינת כי ההתמקדות של התובעת הנה בפשעים שבוצעו נגד אזרחים גיאורגים בשטח דרום אוסטיה שנכבש על ידי רוסיה ומעורבותם של אנשי צבא רוסיים. היבט נוסף נוגע לפעילותם של חיילים רוסיים בכוחות שמירת שלום באזור ומעורבותם בלחימה. למרות הזהירות הרבה של התובעת בתיק זה, ישנם קשיים לא מעטים העומדים בפני הליכי החקירה, דוגמת היבטי המשלימות וההליכים המשפטיים המתקיימים במדינות המעורבות, כמו גם אתגר שיתוף הפעולה של רוסיה עם בית הדין (1 בפברואר, [EJIL:TALK](#)). **קווין ג'ון הלר** דן בסירובה של רוסיה לשתף פעולה עם חקירת בית הדין (13 בפברואר, [Opinio Juris](#)).

שימוע בבית הדין הפלילי הבינלאומי לאחמד אל-פאקי אל-מהדי (Ahmad Al Faqi Al Mahdi) שמואשם בפשע מלחמה של תקיפה מכוונת נגד נכסי תרבות ומבני דת. ביום 1 במרץ 2016 ערכה ערכאת קדם-משפט של בית הדין הפלילי הבינלאומי שימוע לאשרור האשמות בעניינו של **אחמד אל-פאקי אל-מהדי** (Confirmation of charges hearing).

נגד אל-מהדי הוצא צו מעצר ב-18 בספטמבר 2015, והוא הועבר לבית הדין ב-26 בספטמבר 2015. אל-מהדי היה אישיות פעילה בכיבוש העיר העתיקה טימבוקטו שבצפון מאל. לטענת משרד התובעת, אל-מהדי היה חבר בארגון אנצאר א-דין, שהוא ארגון אסלאמיסטי הפועל בצפון מאל, ושואף להחיל שם את חוקי השריעה ולהקים ח'ליפות אסלאמית עצמאית. נטען כי הוא שיתף פעולה עם ראשי חוליות חמושות ועמד בראש גוף שהוקם כדי לקיים "מוסר ציבורי" ולמנוע חטאים, שהפך לגוף צבאי החל ממאי 2012. אל-מהדי מואשם כי השתתף בהשמדת מבני תרבות עתיקים בעיר טימבוקטו. במסגרת השימוע, מצאה ערכאת קדם-משפט כי הראיות שהוצגו בפניה מבססים יסוד סביר להניח כי לאל-מהדי אחריות פלילית על **ביצוע פשע מלחמה של תקיפה מכוונת נגד מבני תרבות ודת כגון מוזיאונים ומסגדים**. מדובר בפעם הראשונה שבת הדין הפלילי הבינלאומי מעמיד לדין נאשם בגין פשע מלחמה של תקיפה מכוונת נגד נכסי תרבות ומבני דת כפשע מרכזי (1 במרץ [ICC Press Release](#)). להרחבה בנוגע להליכים הנוגעים לאל-מהדי ראו [\(The Prosecutor v. Ahmad Al Faqi Al Mahdi\)](#).

טיוטת מסמך בנוגע לבחירת התיקים ותעדוף בבית הדין הפלילי הבינלאומי
ביום 29 בפברואר פרסמה תובעת בית הדין הפלילי הבינלאומי **טיוטת מסמך** המתייחסת למדיניות בחירת התיקים והליך התעדוף בבית הדין. מסמך זה נוסח על רקע עקרון המשלימות, לפיו תובעת בית הדין אינה אחראית לחקור ולהעמיד לדין כל אדם בגין כל מעשה פלילי עליו חלה החוקה. יש לעמוד על תפקידו המשלים של בית הדין, שנועד לפעול מקום בו מערכת המשפט הלאומית אינה יכולה או רוצה להעמיד לדין. הטיוטה כוללת מדרג, לפיו ייבחנו התיקים השונים. תחילה, הליך בחירת התיקים ותעדופם ייעשה על בסיס שלושת עקרונות העל הבאים: עצמאות, משוא פנים ואובייקטיביות. לאחר מכן, יבחן המשרד אם התיקים שנבחרו הם בגדר סמכותו, אם הם קבילים ויוודא שהם אינם עומדים בניגוד לאינטרסים של צדק. כמו כן, ייבחנו חומרת הפשעים, מידת אחריותם של החשודים וההאשמות הפוטנציאליות. לאחר שנבחרו התיקים הרלוונטיים, במסגרת הליך התעדוף, יישקלו כל הגורמים שהנחו את המשרד בהליך בחירת התיקים לצד עקרונות אופרטיביים נוספים, כגון: המשאבים העומדים בפני המשרד וזמינות הראיות (29 בפברואר, [ICC Press Release](#)).

צעדים נגד טרור

תכנית פעולה של הנציבות האירופית להגברת המאבק במימון טרור
הנציבות האירופית פרסמה ביום 2 בפברואר 2016 **תכנית פעולה להגברת המאבק במימון טרור**, שתושלם באופן הדרגתי עד סוף שנת 2017. **בהודעה** שפרסמה הנציבות נמסר כי התכנית מתמקדת בשני ערוצים עיקריים: האחד, מעקב אחר פעילי טרור באמצעות פעילותם הפיננסית והקפאת נכסיהם; והשני, שיבוש מקורות המימון של ארגוני טרור באמצעות פגיעה ביכולתם לגייס כספים. לשם כך החליטה הנציבות לערוך מספר שינויים נוספים **בדירקטיבה הרביעית למניעת הון ומימון טרור**, שאומצה על-ידי הנציבות במאי 2015. השינויים יושלמו עד מחצית שנת 2016 (7 בפברואר, [משרד המשפטים](#)).

מאמר מאת גיל אבריאלי על הצורך בטרמינולוגיה חדשה להגדרת ארגוני טרור שונים
ג'ון בלינג'ר מתייחס למאמר שפורסם לאחרונה על ידי גיל אבריאלי (יועמ"ש המל"ל) בכתב העת
[Harvard National Security Law Journal](#) בו מציע אבריאלי טרמינולוגיה חדשה להגדרות
של המערכה נגד ארגוני טרור שונים. אבריאלי מייצר מונח חדש Civilitary המורכב מהמילים
civilian + military, ומציע לבחון דרכו את התופעה של ארגוני טרור ואופן התפתחותם. הוא
מבחין בין שלוש רמות של התפתחות של ארגוני טרור. בשלב הראשון ארגון הטרור מנצל את
חולשת השלטון המרכזי ומשתלט על חלק מהטריטוריה ועל חיי התושבים באותו שטח (שטח
אותו הוא מכנה Terroristate). בשלב השני, הארגון מטיל משטר טרור על תושבי השטח הללו וכן
על תושבי אזורים סמוכים וברחבי העולם. בשלב שלישי ארגון הטרור מפתח יכולות צבאיות, כגון
רקטות וטילים, אותן הוא ממקם בקרב האוכלוסייה האזרחית. לטענת אבריאלי, יש לפתח שפה
שיח שיתייחסו למאפיינים אלה של המערכה נגד ארגוני הטרור על מנת לאפשר את הצלחתה (6)
בפברואר, [LAWFARE](#)).

מדיניות ארה"ב והאיחוד האירופי בנוגע להטלת סנקציות על ארגוני טרור
פיטר מרגוליס דן במאמרו בגישות השונות, ולעיתים אף המנוגדות, של ארה"ב והאיחוד האירופי
בנוגע להכנסת ארגונים לרשימת ארגוני הטרור, הוצאתם מהרשימה ואופן הטלת סנקציות על
ארגונים אלה. כך למשל, במקרה של חיזבאללה, בעוד שארה"ב רואה בו כבר שנים ארגון טרור,
האיחוד האירופי בחר לתייג רק את הזרוע הצבאית של חיזבאללה כארגון טרור ולא את הארגון
כולו, מחשש שהדבר יביא לחוסר יציבות בלבנון. המתח בין הגישות וההגדרות השונות פוגע
במאמצים להילחם בטרור ונותן לארגונים שמפרים באופן שיטתי זכויות אדם רוח גבית. מרגוליס
טוען שאימוץ גישה קוהרנטית בקרב ארה"ב והאיחוד, תסייע למאבק העולמי בטרור ולשמירה על
זכויות אדם (17) בפברואר, [LAWFARE](#)).

דיני לחימה

כסף כמטרה לגיטימית לתקיפה לפי המשפט הבינלאומי ההומניטרי
דנה ריצ'מונד-ברק דנה במאמרה בתקיפה שבוצעה כנגד "אתר חלוקת כספים" (בנק) של
המדינה האסלאמית. התקיפה, שבוצעה על ידי ארה"ב, מעלה את השאלה האם כסף עשוי להוות
מטרה לגיטימית לפי הדין הבינלאומי ההומניטרי. ריצ'מונד-ברק דנה בהיבטים שונים של שאלה
זו: האם כסף בטבעו הוא אובייקט אזרחי או צבאי, האם העובדה שארגון המדינה האסלאמית
שולט על שטח ומשתמש בכספיו כמו מדינה משפיע על הניתוח המשפטי של כסף כמטרה, והאם
שאלה זו הייתה מתעוררת אם לא היה מדובר בארגון טרור רצחני כל כך. לטענתה, שאלות אלו
ראויות לתשומת לב מעמיקה יותר (10) בפברואר, [Just Security](#)

המשפט שחל ביחס לפשעי מלחמה בסוריה

בת' ואן שק מנתחת במאמרה את הסכסוך בסוריה לפי המשטר המשפטי שחל בו בהתאם לדין
הבינלאומי, בדגש על פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות שבוצעו במסגרתו. היא דנה בתחולת

הדין הבינלאומי ההומניטרי לפי שאלות של זמן (אילו אירועים הפעילו את תחולת דיני המלחמה) ועצימות (אילו אירועים היו עצימים מספיק כדי להחיל את הדינים). בנוסף, מנתחת ואן שק את השלכות המשפטיות של השתתפותם של גורמים שונים כמו חיזבאללה, רוסיה ודאע"ש, מלבד הממשלה הסורית וארגוני המורדים, שכן יתכן שבסוריה חלים במקביל סכסוכים בין-לאומיים וסכסוכים שאינם בין-לאומיים, שהיקף הנורמות שחלים בכל אחד מהם שונה. לטענתה של ואן שק, כמעט כל פשע מלחמה אפשרי בוצע במסגרת הסכסוך, ויתכן שאם יוקם טריבונל בין-לאומי שמטרתו תהיה לחקור את הפשעים שבוצעו במסגרת הסכסוך הסורי, היקף הפשעים שייחקרו יהיה גדול מאלו הכתובים בחוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי (1 בפברואר, [Just Security](#)).

טענות לפשעי מלחמה בתקיפות סעודיה והקואליציה בתימן לפי המשפט הבינלאומי
ריצ'ארד קאמפ וג'ספר ריד, מבקרים את הטענות של גורמים באו"ם על כך שסעודיה והקואליציה אותה היא מובילה, ביצעה פשעי מלחמה בתימן. לטענתם, טענות אלה מושמעות מבלי שנציגי האו"ם כלל ביקרו בתימן, תוך שהם נסמכים על עדויות שמיעה לא אמינות. הכותבים משווים את הטענות לאלו שהושמעו בקיץ 2014 כלפי ישראל ומוסיפים כי החות"ם בתימן, בפעולותיהם מזכירים מאוד את חמאס והג'יהאד האסלאמי, בכך שהם מוסרים בכוונה נתונים שגויים ביחס לכמות הנפגעים בקרב האוכלוסייה האזרחית ומנצלים ארגוני זכויות אדם לצורכי תעמולה, בעוד שבפועל, הסעודים ובני בריתם נקטו בצעדים רבים על מנת לצמצם את כמות הנפגעים בקרב האוכלוסייה האזרחית (16 בפברואר, [Gatestone Institute](#)).

דו"ח ארגון רופאים לזכויות אדם על המצב ההומניטרי והרפואי בעקבות הלחימה בסוריה
ארגון רופאים לזכויות אדם פרסם דו"ח בו מוצג ניתוח ותיעוד של **המצב ההומניטרי והרפואי בסכסוך המזוין בסוריה והתעצמותו בשנת 2015**. הדו"ח מבוסס על מידע שנאסף מ-70 קליניקות ובתי חולים בסוריה שנתמכים על ידי הארגון. הדו"ח מכיל נתונים סטטיסטיים על כמות הנפגעים וההרוגים, על האחוז הגבוה של נשים וילדים שנפגעו בסכסוך וכן מידע על הנזק שנגרם לצוותים רפואיים ובתי חולים במהלך הלחימה (18 בפברואר, [MSF](#)).

מעמדם של ילדים-חיילים לפי דיני הלחימה
ג'ואנה ניקולסון דנה בשאלה האם ילדים-חיילים נחשבים לאזרחים בראי דיני הלחימה. ניקולסון מבקרת את הגישה המסורתית לפיה האיסור על גיוס ושימוש בילדים מתחת לגיל 15 לצורכי פעולות איבה אינו משפיע על המעמד של ילדים המעורבים בפעולות איבה ועל היותם "ניתנים לתקיפה" (targetable). לגישתה, הגישה המסורתית נחרצת מדי, ומוטב לאמץ גישה אחרת בסוגיה זו, שמבוססת על החלטת קדם-המשפט במקרה [Ntaganda](#). החלטה זו קבעה כי ילדים מתחת לגיל 15 מאבדים את ההגנה המוענקת להם ע"י המשפט הבינלאומי ההומניטרי רק אם הם משתתפים באופן ישיר בפעולות איבה (15 בפברואר, [Opinio Juris](#)).

שימוש במוסדות חינוך לצרכים צבאיים במסגרת הסכסוך בין רוסיה ואוקראינה

בדו"ח שכתרתו "Studying Under Fire" מתעד ובוחן ארגון Human Rights Watch את השימוש בבתי ספר ובמוסדות חינוך למטרות לחימה במסגרת הסכסוך בין רוסיה ואוקראינה. הדו"ח מפרט את ההשלכות השליליות על מערכת החינוך האוקראינית, בה תלמידים רבים מפסידים שעות חינוך משמעותיות. הדו"ח מבוסס על 62 ראיונות וביקורים ב-41 מוסדות חינוך, הן באזורים שמוחזקים על ידי המורדים והן באזורים שבשליטת הממשלה. הדו"ח מסתיים בהמלצות לשלטונות האוקראיניים, לארגוני המורדים שמנהלים דה פקטו את השטחים בהם הם שולטים, לכוחות הרוסיים וכן למזכ"ל האו"ם וליוניצ"ף. בדו"ח גם פרק שבוחן את ההגנה המשפטית שמוענקת לבתי ספר על פי הדין ההומניטרי הבין-לאומי (11 בפברואר, [HRW](#)).

דיני זכויות אדם

הארכת מצב החירום בצרפת

האסיפה הלאומית של צרפת הצביעה ב-16 לפברואר על הארכת מצב החירום הלאומי בשלושה חודשים נוספים, על מנת שהמדינה תוכל להגיב ולמנוע איומי טרור, וזאת על אף החשש שמצב החירום מקים חשש להפרה של חירויות אזרחיות. מטרת מצב החירום היא לחימה נגד פשע מאורגן, טרור והמימון של אלה וכן שיפור וייעול ההליכים הפליליים. מצב החירום בצרפת הוכרז בעקבות פיגועי הטרור בפריז שהתרחשו ב-13.11.15. מוקדם יותר החודש אושר גם חוק שמטרתו שלילת הזכויות האזרחיות של אנשים שהואשמו בטרור (17 בפברואר, [Jurist](#)).

השיח באיחוד האירופי סביב רפורמת אבטחת גבולות

ראיין גריר דן במאמרו בשיח הגובר בקרב מדינות באירופה סביב סוגיית אבטחת הגבולות הפנימיים בין המדינות, ורפורמות שעשויות להיות מאושרות בקרוב להכנסת אמצעי בידוק וביטחון (בעיקר מכונות שיקוף ושיתוף מידע על נוסעים בין גורמי הביטחון). גריר מתאר את הקשיים הפרקטיים סביב סוגייה זו, בין היתר, לאור הסכם של האיחוד האירופי שקבע אזור מעבר חופשי (Schengen Zone) לאזרחי המדינות, וכן את הקשיים הנורמטיביים של מציאת האיזון הנכון בין חירויות האזרחים לבין הצרכים הביטחוניים (19 בפברואר, [Just Security](#)).

דיני פליטים

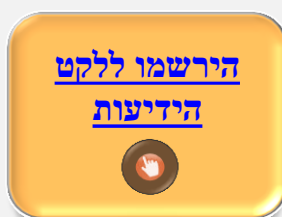
פסיקת בית המשפט העליון באוסטרליה בנוגע להעברת מבקשי מקלט אל מחוץ לגבולות המדינה קלי בוצ'אנו מציגה במאמרה את [פסיקתו](#) של בית המשפט העליון באוסטרליה (מיום 3 בפברואר 2016) בנוגע לפעולותיה של הממשלה האוסטרלית להעביר מבקשי מקלט אל מחוץ לגבולות המדינה למדינת האי נאורו שבאוקיינוס השקט, לצורך בירור מעמדם ויישובם במדינה, זאת בעקבות חקיקה והסכם בין שתי המדינות. התביעה הוגשה על ידי אישה מבנגלדש שהגיעה בספינה והועברה לאי נאורו, ולאחר מכן הועברה לאוסטרליה שם ילדה את בתה. לאחר שלא נזקקה עוד לטיפול רפואי היא הוחזרה לאי נאורו ע"י שלטונות אוסטרליה. בית המשפט העליון

באוסטרליה אישר את פעולות הממשלה. בעקבות פסיקת בית המשפט עשויה הממשלה להעביר מאות מבקשי מקלט, לרבות ילדים שנולדו באוסטרליה לאימהות מבקשות מקלט, לאי נאורו (5 בפברואר, [Library of Congress](#)).

סייבר ואינטרנט

הזכות לפרטיות מול ביטחון לאומי: המאבק בין חברת "אפל" ל-FBI האמריקני סביב פתיחת המכשירים הניידים של מחבלי סן ברנרדינו בתקופה האחרונה חזר השיח הציבורי בארה"ב לעסוק באיזון בין הזכות לפרטיות והביטחון הלאומי, וזאת בשל הסירוב העיקש של חברת "אפל" לסייע ל-FBI האמריקני בפתיחת מכשירי הסלולאר של המחבלים מאירוע הירי בסן ברנרדינו. "אפל", כמי שקנאית לפרטיות של לקוחותיה, מפחדת ליצור תקדים מסוכן או לספק בידי ה-FBI את טכנולוגיית הפריצה שתשמש אותם בעתיד. ניקולס וויבר כותב על ההשלכות האפשריות אם "אפל" תיאלץ להיכנע לדרישות של ה-FBI ומשרד המשפטים (17 בפברואר, [LAWFARE](#)).

בעוד השיח הציבורי בנושא נמשך, שופט בבית משפט בערכאה נמוכה בברוקלין קבע, בדיון נפרד שנגע לסחר בסמים, שחברת "אפל" לא תהיה חייבת לסייע למדינה בפריצת המכשיר הסלולארי באותו מקרה. הדיון הזה, שהחשיבות הלאומית שלו יחסית נמוכה, קיבל חשיפה ציבורית גבוהה בגלל המתח הנוכחי בין "אפל" ומשרד המשפטים האמריקאי (29 בפברואר, [The Hill](#)).

ניתן למצוא אותנו:

© 2016 כל הזכויות שמורות
התכנית למשפט וביטחון לאומי, INSS